# Uppföljning av intern kontrollplan 2026

Grundskolenämnden

Malmö stad

# Innehållsförteckning

**Inledning** ..... **3**

**Granskningar** ..... **4**

Nämndens granskningar ..... 4

Risk: Elevers placering i rätt skolform ..... 4

Granskning: Granskning av elevers placering i rätt skolform ..... 4

Granskning: Granskning samt rapport ..... 6

# Inledning

Den interna kontrollen ingår i grundskolenämndens samlade styr- och ledningssystem. Grundskolenämnden har det yttersta ansvaret för att den interna kontrollen är tillräcklig samt att verksamheten bedrivs på ett tillfredsställande sätt. Den interna kontrollen ska vara praktiskt och ändamålsenligt uppbyggd utifrån verksamhetens behov och förutsättningar samt hantera risker och förebygga att fel uppstår genom att vara ett verktyg för att se till att:

- verksamheten är ändamålsenlig och effektiv
- information om verksamhet och ekonomi är tillförlitlig
- lagar, förordningar och styrdokument efterlevs
- säkra tillgångar och förhindra förluster samt upptäcka och eliminera eller förebygga allvarliga fel.

I grundskolenämndens interna kontrollplan för 2026 anges vilka olika granskningsområden som ska följas upp under året. Granskningarna återrapporteras till nämnden löpande under året i separata rapporter liksom denna.

# Granskningar

## Nämndens granskningar

### Risk: Elevers placering i rätt skolform

**Beskrivning av risk**

Risk att elever som börjar i skolan (övergången förskola-skola) inte får tillgång till rätt skolform, på grund av att de inte finns en tydlig diagnostisering gällande intellektuell funktionsnedsättning att bifoga förskolans ansökan till anpassad grundskola, vilket medför att elever på tidig utvecklingsnivå med svår “icke-diagnostiserad intellektuell funktionsnedsättning” först behöver utredas av grundskolans psykologer och därmed också behöver byta skolplacering och nära skolrelationer flera gånger. En sådan process kan innebära flera skolbyten, avbrott i etablerade relationer och en fördröjd tillgång till den lärmiljö och de anpassningar som bäst svarar mot elevens behov.

**Enhet**

Avdelning stöd och utveckling

### Granskning: Granskning av elevers placering i rätt skolform

**Områden och tillhörande rutiner som ska granskas:**

Styrdokument och rutiner som är relevanta för överlämning förskola-skola i relation till elevers särskilda behov vid misstänkt IF-diagnos.

**Syfte med granskningen:**

Tillgodose att elever får rätt placering i rätt tid.

**Omfattning/avgränsning:**

Urval av ett antal elevakter för elever som börjar anpassad grundskola.

**Granskningsmetod:**

Dokumentgranskning: Granska styrdokument och rutiner för "Överlämning förskola–skola". Kontrollera specifikt om det finns processbeskrivningar för hantering av barn med misstänkt IF där diagnos saknas (hur skolan ska agera proaktivt innan skolstart).

Stickprov: Gör ett riktat urval av 3–5 elevakter där elever skrivits in i anpassad grundskola efter start i förskoleklass (t.ex. i åk 1 eller 2). Kontrollera tidslinjen i dokumentationen: När lyftes oron första gången och när startade skolans utredning?

Intervjuer: Intervjua mottagande rektorer samt företrädare för central elevhälsa. Fokusera på var i processen fördröjningen uppstår och hur samverkan med vårdnadshavare fungerar. Dialog kring risken med utbildningschef med funktionsansvar anpassad grundskola.

Enkät till samtliga rektorer med ansvar för verksamhet i F-klass.

Analys: Bedöm om fördröjningarna beror på otydlig ansvarsfördelning mellan skolformerna, bristande signalering från förskolan eller resursbrist hos skolpsykologerna.

Riskvärdering: Värdera konsekvensen för eleven (antal skolbyten/trygghet) samt den ekonomiska risken för förvaltningen (dyrare insatser och dubbelarbete).

## Bakgrund

Det finns ingen förskoleklass inom anpassad grundskola. Elever med misstänkt IF börjar därför i ordinarie förskoleklass knuten till grundskolan. Förskoleklassens pedagogiska upplägg matchar inte det behov som elever på tidig utvecklingsnivå har gällande omsorg samt specialanpassat pedagogiskt upplägg. Rektorerna behöver således anpassa sin verksamhet inför mottagandet av elevgruppen. Ofta innebär detta förstärkning i personalgruppen av framför allt elevassistenter. Elevassistenterna saknar ofta den kunskap som krävs för att kunna möta elevgruppen på ett optimalt sätt. Från och med år 2028 kommer både grundskolan och anpassad grundskola vara 10-årig.

Inför mottagande i anpassad grundskola måste eleven ha en psykologisk och en medicinsk bedömning som visar att eleven har diagnos IF och att denna diagnos inte kan förklaras av andra bakomliggande medicinska faktorer som går att behandla. Denna bedömning görs oftast av skolpsykolog och skolläkare och kan därför inte göras förrän efter skolstart, varpå eleven behöver påbörja sin skolgång inom grundskolan.

Risken berör främst tre grupper av elever:

1. Elever med uppskjuten skolplikt, där eleven går kvar ett år extra i förskola, med intention att bli antagen i anpassad grundskola inför skolstart åk 1.

2. Elev med odiagnostiserad intellektuell funktionsnedsätting börjar i förskoleklass. Under året i förskoleklass görs en psykologisk och medicinsk bedömning av skolpsykolog och skolläkare, för att sedan bli antagen i anpassad grundskola inför skolstart åk 1.

3. Tidigarelagd skolstart, där eleven börjar i anpassad grundskola som underårig, dvs. hoppar över året i förskoleklass. Eleven får då endast 9-årig skolgång och inte 10-årig. För att kunna börja direkt i åk 1 måste eleven ha diagnos intellektuell funktionsnedsättning och bli mottagen i anpassad grundskola innan skolstart.

I Malmö är det skolpsykolog som har i uppdrag att utreda och diagnostisera IF. Habiliteringen kan och gör dessa utredningar, men det är inte en självklar del av habiliteringsuppdraget. I kommuner där elevhälsan är centralt organiserad och där psykolog arbetar både mot förskola och skola, så kan psykologer i skola diagnostisera barn inför skolstart. I Malmö stad arbetar skolpsykologen endast i grundskolan och kan därför inte utreda och diagnostisera barn i förskolan utifrån att vårdgivarskapet är kopplat till grundskoleförvaltningen. Förskolepsykologer i Malmö stad arbetar endast utifrån ett pedagogiskt uppdrag och inte med vårduppdrag, vilket innebär att de inte gör psykologbedömningar som leder till diagnos. Utifrån samverkan mellan region och kommun, innebär detta att det inte finns någon som har ett uttalat utredningsuppdrag för barn i förskolan. Skolpsykologen och skolläkare kan inte utreda dessa barn, utifrån vårdgivaransvaret. För att eleven ska kunna antas i anpassad grundskola inför skolstart, blir det således viktigt med samverkan mellan förskola, skola och hablitering så att habiliteringen tar sig an utrednings- och diagnostiseringsuppdraget med syfte att barnet ska ha samtliga bedömningsunderlag färdiga inför ett mottagande i anpassad grundskola.

**Mottagande i anpassad grundskola**

När en elev utreds för eventuell intellektuell funktionsnedsättning (IF), som del av underlag för mottagande i anpassad grundskola, ska kommunen genomföra en utredning om målgruppstillhörighet. Den ska innehålla:

- Psykologisk bedömning
- Pedagogisk bedömning
- Social bedömning
- Medicinsk bedömning

Det är rektor på elevens förskola/skola som ansvarar för att påbörja processen inför ansökan till anpassad grundskola. Den psykologiska utredningen ska genomföras av legitimerad psykolog. Det är oftast elevhälsans psykolog, som utreder om en elev har diagnosen IF. Det är skolläkaren i elevhälsan som oftast genomför den medicinska bedömningen.

Barnet behöver vara inskriven i skolan för att vårdgivarskapet ska inträda. Det kan också gälla vid hemkommunsansvar om ett barn bor i Malmö som är placerad och inskriven i skola i annan kommun, men är i skolåldern. Före inskrivning i skolan har Region Skåne och Barnhälsovården vårdgivaransvaret. Vid sjukdom har fortsatt sjukvården vårdgivaransvar. I Malmö kan skolpsykologen först utreda ett barn då de är inskrivna i skolan, vilket betyder att skolpsykologen inte kan utreda barnet inför skolstart.

I dagens organisation för Malmö stads förskoleförvaltning beskrivs förvaltningen som en utbildningsverksamhet som arbetar utifrån skollagen och det finns inga medicinska eller psykologiska elevhälsostrukturer motsvarande dem som finns i skolorna. Förskolepsykologen gör således

inga utredningar, då de inte arbetar i enlighet med Hälso- och sjukvårdslagen.

Det finns kommuner där förskolepsykologer eller psykologer är knutna till centrala barn- och elevhälsan genomför psykologiska utvecklingsbedömningar av förskolebarn och i vissa fall även ställer diagnosen intellektuell funktionsnedsättning. Det finns dock ingen nationell modell, utan organiseringen varierar mellan kommuner och regioner. Grunden är vem som har vårdgivaransvaret för barnet.

**Habiliteringens uppdrag**

Habiliteringen barn och ungas uppdrag är i första hand vård, behandling, stöd och habiliterande insatser för personer med funktionsnedsättning. Habiliteringen kan fortfarande göra psykologiska utredningar i vissa situationer, särskilt för förskolebarn eller barn som redan är patienter inom habiliteringen, men den ansvarar inte för skolans utredning inför beslut om skolform. (källa: habiliteringen.se samt 1177.se)

Bakgrunden är att:

1. Beslut om mottagande i anpassad grundskola är ett skolärende, inte ett hälso- och sjukvårdsärende.

2. Kommunen har det juridiska ansvaret för utredningen som ligger till grund för skolformsbeslutet.

3. Elevhälsan har enligt skollagen tillgång till psykologisk kompetens för sådana bedömningar. (källa: skolverket.se)

**Kommunens respektive regionens uppdrag**

För Malmö Stad och Region Skåne finns en tydlig förändring i respektive uppdrag: habiliteringen har gått från att i vissa fall genomföra utvecklings- och begåvningsutredningar till att huvudsakligen ta emot barn efter att diagnos eller välgrundad utredning redan finns. Habiliteringens uppdrag är idag stöd, behandling och habiliterande insatser, inte att ansvara för utredning inför beslut om skolform. I de nuvarande remisskriterierna från Region Skåne framgår att remiss till habiliteringen normalt ska innehålla utredningsresultat som styrker diagnosen, exempelvis psykologutredning, utvecklingsbedömning eller medicinsk utredning. Det talar för att habiliteringen inte längre ses som den primära utredande instansen för frågan om IF. (källa.vardgivare.skane.se)

När det gäller skolplacering och mottagande i anpassad grundskola är det kommunen som ansvarar för utredningen, inklusive den psykologiska bedömningen. I praktiken görs den därför vanligen av skolpsykolog inom elevhälsan. (källa skolverket.se)

Historiskt har vissa regioners habiliteringar gjort många av dessa utredningar för yngre barn med omfattande utvecklingsavvikelser, medan andra kommuner byggt upp egen psykologkompetens inom förskola och elevhälsa, att göra IF-utredningar.

Särskolan (som sedan 2023 heter anpassad skola)  har tidigare tillhört landstinget vilket innebar att landstinget också hade ansvar för utredning och diagnostisering av de elever som placerades i särskolan. Särskolan slutade att formellt tillhöra landstinget 1996, då kommunen blev ensam huvudman för skolformen. Syftet med reformen var att flytta fokus från vård och omsorg till utbildning, samt att göra det lättare att integrera eleverna i den vanliga grundskolan.

Det finns ingen exakt datum för när utrednings- och diagostiseringsansvaret övergick från region (tidigare landsting) till kommun, då det finns olika lokala överenskommelser mellan elevhälsa, habilitering och BUP, som skiljer sig åt mellan olika kommuner och regioner.

I många regioner började förändringen kring ansvar för utredning och diagnostiseringen IF, NPF och autism under 2010-talet, parallellt med att regelverket kring mottagande i grundsärskolan förtydligades. (Källa: skoverket.se samt 1177.se)

Fram till 2011 hade barn med autism eller autismliknande tillstånd lagstadgad rätt att gå i särskola, även om de inte hade en intellektuell funktionsnedsättning. Från och med läsåret 2011/12 krävs det att eleven har intellektuell funktionsnedsättning eller betydande hjärnskada för att tas emot i särskolan (www.riksdagen.se).

1996-2013 var Malmö stad organiserat i stadsdelar. I flera stadsdelar fanns det skolpsykologer som var centralt organiserade och som arbetade med utredningsuppdrag, både i förskola och skola. Detta innebar att skolpsykologen kunde utreda förskolebarn inför skolstart. I samband med att Förskole- och Grundskoleförvaltningen bildades 2013, har skolpsykologen inte längre möjlighet att utreda och diagnostisera förskolebarn inför skolstart.

### Konsekvenser för eleven

Elev som inte har diagnos IF kan inte mottas i anpassad grundskola. Det innebär att elever som ännu inte fått diagnos först måste skrivas in i grundskolan, för att sedan mottas i anpassad grundskola. Detta i sin tur medför att eleverna kan behöva byta skola, om inte det finns anpassad grundskola på den grundskola eleven går. Eleven behöver också byta skolsammanhang och klass, då den börjar i en klass i grundskolan och sedan behöver byta till en grupp/klass i anpassad grundskola. Detta är en elevgrupp som ofta har svårt för byte av miljö, personal och klasskamrater.

## Grundskoleförvaltningens rutiner

### När ett barn i förskola eller förskoleklass kan vara aktuell för anpassad grundskola

Då den anpassade grundskolan innefattar årskurs 1-9 och inte har någon förskoleklass kan det först bli aktuellt att börja i den anpassade grundskolan i årskurs 1. För att få börja den anpassade grundskolan i årskurs 1, ska barnet vara mottagen i skolformen och vara minst 7 år.

**Uppskjuten skolplikt**

För de barn som får beviljat uppskjuten skolplikt och går kvar ett extra år i förskolan, behöver beslut om mottagande finnas innan barnet börjar grundskolan för att barnet ska få börja anpassade grundskolan direkt i årskurs 1.

Om barnet inte blivit mottagen i anpassad grundskola innan skolstart, börjar barnet i förskoleklass som överårig. Vårdnadshavare kan även välja att efter en uppskjuten skolplikt låta barnet gå i förskoleklass även om beslut om mottagande finns för att därefter börja anpassad grundskola i årskurs 1.

Det är grundskoleförvaltningens skolplaceringsenhet som tar beslut om uppskjuten skolplikt.

**När barnet blivit mottagen i anpassade grundskolan redan i förskolan**

Om barnet, under det extra året i förskolan, har blivit mottagen i skolform anpassade grundskolan kan barnet börja direkt i årskurs 1 i den anpassade grundskolan om vårdnadshavarna begär det.

Om barnet beviljas uppskjuten skolplikt och inte hinner bli mottagen i skolform anpassade grundskolan kommer barnet att börja i förskoleklass när skolplikten inträder.

För barn som går till förskoleklassen kan det under det året bli aktuellt med en skolformsutredning. Om man under året blir mottagen i skolformen, börjar eleven i den anpassade grundskolan nästkommande hösttermin, i årskurs 1.

**Tidigare skolstart**

Vårdnadshavare har rätt att ansöka om tidigare skolstart i anpassade grundskolan det kalenderår barnet fyller sex år men bedömningen om det är aktuellt utgår ifrån att barnet ”bedöms ha förutsättningar för det”. Att börja skolan tidigare är en möjlighet, men ingen rättighet.

**Elev som går i förskoleklass**

Om skolan får signaler från avlämnade förskola om att ett barn kan vara aktuell för skolformen anpassade grundskolan så ska en utredning om detta startas redan i förskoleklass.

Det är viktigt att tänka på att om eleven får ett beslut om mottagande i anpassade grundskolan under sitt år i förskoleklass, verkställs beslutet, enligt skollagen, först vid skolstart i årskurs 1.

För de barn som får beviljat uppskjuten skolplikt och går kvar ett extra år i förskolan, behöver beslut om mottagande finnas innan barnet börjar grundskolan för att barnet ska få börja anpassade grundskolan direkt i årskurs 1.

Om barnet inte blivit mottagen i anpassade grundskolan innan skolstart, börjar barnet i förskoleklass som överårig.

Vårdnadshavare kan även välja att efter en uppskjuten skolplikt låta barnet gå i förskoleklass även om beslut om mottagande finns för att därefter börja anpassade grundskolan i årskurs 1.

## Samverkan

### Samverkan Förskola – Skola vid övergångar för barn i behov av stöd

### Individuell överlämning av information

Förskolan ska lämna individuell information till förskoleklass och fritidshem för barn som behöver extra stöd i sin utveckling eller sitt lärande – om informationen underlättar barnets övergång och gynnar den fortsatta utbildningen. Det krävs samtycke från vårdnadshavare, eller beslut om att bryta sekretessen, innan informationen får överföras. När rektor tagit del av överlämningen ska hen bjuda in till möte mellan vårdnadshavare och personal. Mötet kan ske fysiskt eller digitalt via en säker tjänst. Syftet är att utbyta relevant information för att barnet ska få en god skolstart. Vid behov hålls fler möten. Tjänsteanteckningar skrivs och diarieförs både på förskolan och skolan.

### Samverkan Förskola – Skola kring barn i omfattande behov av särskilt stöd

När det gäller barn i omfattande behov av särskilt stöd behövs tidig samverkan både med vårdnadshavare och mellan förskole- och grundskoleförvaltningen.

Redan under våren året innan skolplikten börjar ska rektor på förskolan inleda samtal med vårdnadshavare vars barn kan bli aktuella för:

- anpassad grundskola
- specialskola
- annan grundskola med särskild kompetens

Det gäller barn med omfattande fysiska, psykiska, kognitiva, socioemotionella eller språkliga svårigheter. Förskolan informerar grundskoleförvaltningens centrala elevhälsa och förskoleförvaltningens avdelning för kvalitet och utveckling under hösten året innan skolstart. Informationen lämnas preliminärt och avidentifierat och gäller antal barn, stödbehov och vilka typer av insatser som har varit aktuella.

Rektor på förskolan kontaktar grundskoleförvaltningens samordnare för anpassad grundskola. Samordnaren kan delta i möte med vårdnadshavare. Mötet hålls om möjligt under hösten innan barnet börjar skolan och ska ge vårdnadshavare möjlighet till delaktighet och tid att ta ställning till olika alternativ. Ansökan om mottagande i anpassad grundskola kan göras

löpande. Beslut fattas av enhetschef för central elevhälsa på grundskoleförvaltningen. Som underlag krävs en utredning med:

- pedagogisk bedömning
- medicinsk bedömning
- psykologisk bedömning
- social bedömning

När beslutet är fattat anvisar grundskolesamordnaren plats.

### Samordnare för anpassad grundskola

I Malmö finns två samordnare för anpassad grundskola, med organisatorisk tillhörighet inom Sektionen anpassad grundskola. En samordnare har ansvar för barn i förskola och i förskoleklass. Den andra samordnaren har ansvar för elever åk 1-9. Samordnarna verkställer huvudmannens informationsansvar till vårdnadshavare om anpassad grundskola och vad det innebär samt konsekvenser på kort- och lång sikt samt stödjer skolorna i ansökan och vid mottagande/skolplacering i anpassad grundskola. Samordnaren med uppdrag att arbeta med elever i förskola och förskoleklass, samverkar även med Habiliteringen barn och unga samt skolplaceringsenheten.

Samordnarna har en viktig roll i arbetet med att eleverna ska få den skolplacering de har rätt till och/eller där det finns bäst förutsättningar för eleven att lära och utvecklas. Det är en fördel med en person, som lär känna barnet och kan samverka med alla berörda parter. Samordnaren arbetar med stöd och uppföljning med vårdnadshavare och hjälper till att se till att all dokumentation och alla utredningar är färdigställa i god tid inför skolstart, så att mottagningsprocessen inför skolstart inte blir fördröjd. Som nämnts tidigare ligger huvudansvaret för att samla in de fyra underlagen/bedömningarna på rektorerna i förskola respektive skola.

## Samverkan med Region Skåne

### Samverkan med Habiliteringen Barn och ungdom

Samverkan sker sedan flera år dels mellan verksamhetschef för Hälso- och sjukvårdslagen (HSL) och psykologiskt ledningsansvarig (PLA) tillsammans med chefer inom Barnhabiliteringen, dels mellan Barnhabiliteringen och skolläkarna. Det har stor betydelse för förståelsen för varandras ansvar och uppdrag samt att gemensamt sätta barnet i fokus.

Som framgår ovan har samordnare för anpassad grundskola ett omfattande samarbete kring elever i förskolan att förbereda att alla ansökningsunderlag finns klara inför ansökan till anpassad grundskola.

### Samverkan med föräldra- och barnhälsovården

Informationsöverlämningen mellan Psykologmottagningen Barn- och föräldrahälsa och Grundskoleförvaltningens psykologer i Malmö ska säkerställa att barn med psykologiska behov får rätt stöd när de börjar skolan. Om psykologen på psykologmottagningen Barn- och föräldrahälsa bedömer att barnets tidigare utredning eller rekommendationer kan vara viktiga för skolstarten, erbjuds vårdnadshavare att ge sitt samtycke till att informationen förs över till skolans psykologjournal.

När samtycke finns skickas relevanta handlingar till psykologsektionen inom Grundskoleförvaltningen, som förmedlar dem till skolpsykologen på barnets skola. Skolpsykologen skannar in dokumenten i psykologjournalen och kan lyfta rekommendationerna i elevhälsoteamet. Överlämningen innebär inte att barnet automatiskt får psykologkontakt i skolan – nya insatser kräver ett nytt samtycke från vårdnadshavare.

Syftet med denna samverkan är att skolan tidigt ska få en helhetsbild av barnets behov och kunna sätta in rätt stöd redan från förskoleklass, samt vara förberedd på eventuella uppföljningar som rekommenderats.

## Digitala system för hantering av elevinformation

Vid diagnostisering av intellektuell funktionsnedsättning arbetar psykologisk och medicinsk elevhälsa enligt hälso- och sjukvårdslagen, HSL. Detta arbete dokumenteras i Prorenata journalakt. I samband med att eleven mottas i grundskoleförvaltningen och får en skoltillhörighet inträder vårdgivaransvaret utifrån uppdraget och eleven läggs till i Prorenata och det blir möjligt att öppna elevens journal.

De fyra underlagen som ligger till grund för mottagande i anpassad grundskola samlas in av rektor och skickas samlat till sektionen för mottagande i anpassad grundskola, där det läggs in i Platina.

För att säkerställa hanteringen av den samlade informationen till ansökan planeras att skapa en beredningsakt i Prorenata där psykolog och skolläkare direkt kan förmedla sina respektive underlag och sektionen för mottagande i anpassad grundskola kan ta emot underlagen digitalt. Samma hantering kommer även att gälla den sociala- och pedagogiska utredningen.

## Arbetssätt och åtgärder psykologisk elevhälsa

### Psykologbedömning av elever på tidig utvecklingsnivå

Grundskolans psykologer har expertis att utreda och diagnostisera IF på elever i skolåldern. Då det för några år sedan blev tydligt att Barnhabiliteringen inte har som primär uppgift att diagnostisera IF inför skolstart, utan i första hand ska ge vård, behandling och habiliterande insatser till barn med funktionsnedsättning, påbörjade psykologsektionen ett arbete med att kompetensutveckla skolpsykologerna för att även kunna utreda barn på tidig utvecklingsnivå. Målet har varit att alla psykologer ska ha den kunskap och kompetens som behövs i utredning av elever på tidig utvecklingsnivå, med grav och medelsvår intellektuell funktionsnedsättning.

Testbatterier avsedda för målgruppen har införskaffats och psykologer med erfarenhet av denna typ av utredningar har utbildat och handlett övriga kollegor. Utvecklingsuppdraget är fortlöpande med syfte att elever i behov av psykologutredning får en likvärdig bedömning av hög kvalitet. Idag finns det en ökad kunskap och trygghet i att utreda målgruppen elever.

### Handledning och stöd till personalen i förskoleklass

Under läsåret 2025-26 arbetade skolpsykologerna med ca 25 ärenden som var av handledande karaktär. Frågeställningarna handlar om att förstå elevens behov, skapa samsyn, och ge skolpersonal rätt stöd för att kunna arbeta vidare med anpassningar, utvecklings- och beteendestöd samt för eleven trygghetsskapande insatser. I handledningen får personalen vägledning att skapa bättre förutsättningar för eleven. Ett återkommande tema är behovet av gemensam förståelse mellan skolpersonal, vårdnadshavare och elevhälsa, där frågeställningen ofta är: ”Hur kan vi skapa en tydlig, delad bild av elevens styrkor, svårigheter och behov av anpassningar?”

### Samarbete med upphandlad psykologkonsult

Psykologsektionen har två upphandlade psykologkonsulter för komplexa psykologutredningar vilka vid behov kan förstärka sektionens utredningskapacitet. I överenskommelse med chef psykologsektionen, verksamhetschef HSL samt utbildningschef med ansvar för anpassad grundskola provades inför läsåret 2025-26 att psykologkonsult genomförde utredning av ett sexårigt barn på förskolan under senare delen av vårterminen i syfte att psykologutredning skulle vara färdig inför skolstart och påskynda ev placering i anpassad grundskola. Psykologkonsult ansvarade för journalföring och då eleven formellt började tillhöra grundskoleförvaltningen fördes journalhandlingar över till psykolog på skola. Även om denna modell medförde att elev utreddes av psykolog inför skolstart behövdes även att den medicinska bedömningen genomfördes och detta kunde endast genomföras då grundskoleförvaltningen hade vårdgivaransvaret. I aktuellt fall fick eleven inte någon IF-diagnos varför medicinska elevhälsan inte kopplades in.

## Arbetssätt och åtgärder medicinsk elevhälsa

Medicinsk elevhälsa inom skolan består av skolsköterskor och skolläkare. Inför ansökan till anpassad grundskola ingår det en medicinsk bedömning. Skolsköterskan säkerställer att syn- och hörselkontroll är gjord. Om det inte finns fullständig barnhälsovårdsjournal, rekvireras denna efter medgivande från vårdnadshavare. Om eleven haft kontakt med annan sjukvårdsinrättning ex habilitering och/eller barnklinik och det inte finns journalkopior, rekvireras dessa efter medgivande från vårdnadshavare. När skolläkare läst in sig på journalmaterialet kan tid till skolläkarmottagning bokas. Skolläkare och skolpsykolog ska ha kontakt gällande information om det föreligger IF-diagnos. Det finns etiska aspekter att ta hänsyn till kring att begära all medicinsk journal och träffa barn och vårdnadshavare om det inte finns IF-diagnos och anledning att ansöka till anpassad grundskola.

Skolläkaren dokumenterar den medicinska bedömningen i EMI-journal. Bedömningen ska förmedla en allmän bild av barnets hälsa och beskriva om det finns medicinska orsaker till inlärningssvårigheterna, som till exempel syn och hörsel och andra medicinska aspekter. Inte enbart diagnoser eller diagnosintyg.

Utifrån sin bedömning kommer skolläkaren stödja alternativt inte stödja psykologens bedömning av om det föreligger en intellektuell funktionsnedsättning eller ej. Ibland blir skolläkarens bedömning att det behövs ytterligare utredning för att förstå barnets svårigheter innan utredningen inom skolan är klar. Det kan handla om andra funktionsnedsättningar som koncentrationssvårigheter, språkliga svårigheter eller andra svårigheter som påverkar inlärningen. Skolläkaren börjar då med att skriva en remiss till exempelvis logoped, BUP eller annat utredningsteam innan en slutgiltig bedömning kan göras. Remittering kan också bli aktuellt om skolläkaren misstänker att det finns någon behandlingsbar kroppslig sjukdom som orsakar barnets svårigheter, t ex underfunktion av sköldkörteln. Om en intellektuell funktionsnedsättning föreligger är den alltid bestående, dvs ej behandlingsbar. Den medicinska bedömningen sammanfattas i ett intyg. Utlåtandet skickas till den i kommunen som sköter ansökningar om att få läsa enligt anpassad läroplan. Skolläkaren föreslår alltid remiss till specialistenhet (vanligen Barn- och ungdomsmedicinsk mottagning) för medicinsk utredning av bakomliggande orsak och för att vården ska kunna fastställa en eventuell diagnos. Detta leder i så fall till möjlighet för fortsatt omhändertagande, habilitering och uppföljning inom vården.

## Resultat

Formsenkät har skickats ut till samtliga rektorer med ansvar för Förskoleklass och lågstadium. 27 rektorer har svarat på enkäten, som bestod av 6 frågor. Sammanfattning av svaren på varje fråga nedan:

*Hur ser du på din skolas förmåga att ta emot elever på tidig utvecklingsnivå som saknar diagnos vid skolstart? (Fråga 1)*

Svaren visar en tydlig spänning mellan skolornas vilja att inkludera alla elever och deras faktiska förutsättningar att möta elever med mycket omfattande stödbehov. De flesta beskriver mottagandet som möjligt men mycket utmanande. Endast ett fåtal upplever att de har väl fungerande strukturer och resurser för elevgruppen.

Det finns en stark samsyn bland rektorerna att grundskolorna tar sitt mottagningsansvar och strävar efter inkludering. Samtidigt beskriver en majoritet att elever på tidig utvecklingsnivå utan diagnos vid skolstart utgör en mycket stor utmaning. De största hindren handlar om brist på anpassade lärmiljöer, otillräckliga resurser, kompetensbehov och svårigheten att ge eleverna en utbildning som motsvarar deras faktiska behov.

Det framträder också en uppfattning att elever med tydliga tecken på IF i möjligaste mån bör få sin skolform prövad före eller i nära anslutning till

skolstart för att undvika onödiga skolbyten och skapa bättre förutsättningar för en trygg och ändamålsenlig skolgång.

*Hur fungerar informationsöverföringen från förskolan idag gällande denna elevgrupp - vad fungerar bra och vad saknas? (Fråga 2)*

Rektorerna beskriver en informationsöverföring som generellt har utvecklats positivt och där många överlämningar fungerar väl. Samtidigt framträder fyra utvecklingsområden:

1. Tidigare informationsöverföring för att möjliggöra planering och resursfördelning.
2. Ökad likvärdighet mellan förskolor vad gäller innehåll och kvalitet i överlämningarna.
3. Bättre kartläggningar och utredningar före skolstart, särskilt för elever med omfattande stödbehov.
4. Gemensam syn kring uppskjuten skolplikt, där skola och förskola i högre grad gör samstämmiga bedömningar utifrån barnets behov.

Sammantaget efterfrågar rektorerna inte främst mer information, utan tidigare, tydligare och mer likvärdig information som bättre beskriver elevens faktiska stödbehov inför skolstarten.

*Hur kommunicerar ni med vårdnadshavare kring processen av eventuellt byte av skolform? (Fråga 3)*

Kommunikationen kring eventuellt byte av skolform beskrivs genomgående som en långsiktig, relationsbaserad och tvärprofessionell process, där skolorna successivt bygger förståelse hos vårdnadshavare genom tydliga underlag, återkommande dialog och stöd från elevhälsans olika professioner. Den största utmaningen handlar om att hjälpa vårdnadshavare att bearbeta och acceptera elevens behov och vad en annan skolform kan innebära för elevens framtida utveckling.

Svaren visar en hög grad av samsyn mellan skolorna. Kommunikationen kring eventuellt byte av skolform kännetecknas av:

1. Tidiga och återkommande samtal.
2. Kommunikation baserad på kartläggningar och utredningar.
3. Ett nära samarbete mellan flera professioner inom elevhälsan.
4. Frekvent stöd från samordnare för anpassad grundskola och centrala elevhälsan.
5. Stort fokus på relation och förtroendeskapande arbete med vårdnadshavare.
6. En medvetenhet om att acceptansprocessen ofta är lång och känslomässigt krävande för vårdnadshavare.

*Vilka konsekvenser (risker resp. skyddsfaktorer) ser du för eleven att börja grundskolan för att eventuellt senare göra ett byte till anpassad grundskola? (Fråga 4)*

Det dominerande budskapet från rektorerna är att riskerna bedöms väga betydligt tyngre än skyddsfaktorerna. De största riskerna handlar om:

1. Försenad tillgång till rätt stöd och skolform.
2. Upprepade misslyckanden som påverkar självkänsla och välmående.
3. Stress, utanförskap och social utsatthet.
4. Belastningen av att behöva byta miljö, personal och relationer efter skolstart.

De skyddsfaktorer som lyfts fram är främst kopplade till närhet till hemmet, befintliga kamratrelationer och möjligheten att avvakta i oklara ärenden. För elever där stödbehoven redan är väl kända uttrycker dock många rektorer att den mest gynnsamma lösningen ofta är en direkt övergång från förskola till anpassad grundskola utan ett mellanliggande skolbyte.

Hur många elever som befinner sig på tidig utvecklingsnivå med odiagnosticerad intellektuell funktionsnedsättning har du i grundskolan (F-klass respektive åk 1) detta läsår? (Fråga 5)

Det framträder en tydlig bild av att flertalet skolor har identifierat eller utreder elever i förskoleklass som befinner sig på en mycket tidig utvecklingsnivå och där misstanke om intellektuell funktionsnedsättning finns. Färre elever uppges i årskurs 1, men flera svar pekar på att utredningar pågår även där.

| | **Elever på tidig utvecklingsnivå** | **Misstänkt IF** |
|---|---|---|
| F-klass | **21** | **45-50** |
| Åk 1 | **15** | **15-20** |

I svaren framkommer att rektorerna uppskattar att ca 36 elever placerad i grundskolan, F-klass och åk 1, befinner sig på tidig utvecklingsnivå. Det är dessa elever som beskrivs som riskgrupp i denna granskning.

*Utifrån frågorna ovan, komplettera gärna med ytterligare tankar och perspektiv (Fråga 6)*

De kompletterande svaren förstärker bilden från tidigare frågor: rektorerna anser i hög utsträckning att elever med tydliga behov av anpassad grundskola bör identifieras och placeras rätt så tidigt som möjligt. Samtidigt efterfrågas:

1. Mer likvärdiga utredningar och bedömningar.
2. Tidigare och tydligare dialog med vårdnadshavare.
3. Ett större fokus på elevens samlade behov vid placering.
4. Bättre samverkan mellan förskola, skola, elevhälsa och centrala funktioner.
5. Ökad hänsyn till mottagande skolors organisatoriska förutsättningar.

Sammantaget uttrycker rektorerna en stark önskan om att minska antalet elever som behöver byta skolform efter skolstart och istället skapa förutsättningar för att eleven får rätt stöd, i rätt miljö, från början.

**Statistisk data**

Antalet beviljade ansökningar om uppskjuten skolplikt:

| Läsår | 2022-2023 | 2023-2024 | 2024-2025 | 2025-2026 | 2026-2027 |
|---|---|---|---|---|---|
| Barn med uppskjuten skolplikt | 19 | 17 | 43 | 49 | 70 |

Antalet beviljanden av uppskjuten skolplikt har ökat drastiskt från läsåret 23/24 till innevarande läsår. Skolplaceringsenhetens analys är att denna trend dels beror på att antalet ansökningar har ökat överlag. Dels på grund av att allt fler barn är färdigutredda av vården. Idag har en betydande del av sökande barn konstaterade och ofta svårare grad av IF-diagnoser i kombination med autism och eller andra funktionsnedsättningar. Så var sällan fallet för några år sedan.

Antal elever som är mottagna i skolformen anpassad grundskola årskurs 1 i augusti respektive år.

| Läsår | 2022/2023 | 2023/2024 | 2024/2025 | 2025/2026 |
|---|---|---|---|---|
| Elever i åk 1 | 22 | 30 | 33 | 67 |

Antal IF-utredningar på elever i förskoleklass, gjorda av psykolog på psykologsektionen:

| Läsår | 2022/2023 | 2023/2024 | 2024/2025 | 2025/2026 |
|---|---|---|---|---|
| Antal IF-utredningar, | 25 | 33 | 37 | 32 |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| elever i F-klass | | | | |

**Intervju med samordnare för anpassad grundskola**

Habiliteringen utreder och diagnostiserar allt fler elever inför skolstart. Samverkan har alltid fungerat men habiliteringens utreder allt fler jämfört med tidigare. Föregående läsår, 2025/2026 blev de flesta elever där det fanns ett samarbete med habiliteringen, färdigutredda inför skolstart.

Tidigarelagd skolstart kommer nog fortfarande finnas enligt Skolverket, men mest sannolikt kommer ansökningarna minska drastiskt för de som tidigare velat börja tidigare i anpassad grundskola i samband med att anpassad grundskola får 10-årig skola, läsåret 2028/2029. Även ansökan om uppskjuten skolplikt kommer mest troligt att minska.

**Dubbla digitala dokumentationssystem**

Ansökan inkommer som fysiska handlingar och därefter registreras de i Platina. Det finns planer att detta i framtiden ska göras i Prorenata, Beredningsakt gällande elever i grundskolan. Idag har förskolan inte tillgång till Prorenata.

**Identifierade risker**

Samordnaren möter vårdnadshavare som väljer att låta eleven börjar i förskoleklass, framför att söka uppskjuten skolplikt, med förhoppning att detta ska bli bra för deras barn. När eleven sedan börjar i förskoleklass uppmärksammas problem som gör att skolans rektor förespråkar en tillbakagång till förskolan. Detta resulterar i en sen ansökan om uppskjuten skolplikt. Vid tillbakagång till förskolan, är det inte säkert att eleven kan återgå till sin tidigare förskola eller barngrupp.

Att eleven byter pedagogisk miljö samt behöver avsluta/påbörja viktiga relationer med pedagoger/resurspersonal/barn och elever vid upprepade tillfällen har identifierats som en tydlig risk.

Flera psykologer på sektionen har uppmärksammat stress ute på skolorna att snabbt vilja komma igång med psykologbedömning av elever i F-klass, kring elever där skolan fått överlämningsinformation från förskolan. Rektorerna önskar snabbt få tillstånd en utredning kring huruvida eleven har IF, då man i annat fall önskar söka plats inom resursskola inför åk 1.

**Sammanfattad reflektion av psykolog kring överlämningsmöte förskola-skola**

Överlämningsmöten har flera syften. Det officiella syftet är oftast att t.ex. ge förutsättningar för en god start i den nya verksamheten, men kan också vara att förmedla information som kan bli relevant i ett längre tidsperspektiv. Det inofficiella syftet är ofta att trygga alla deltagare i att information lämnats. När det inofficiella syftet får styra mötet för mycket leder

överlämningsmötet oftast till följande: Överlämnande verksamhet känner att deras jobb är gjort, vårdnadshavare tror att mottagande skola nu kommer ta emot deras barn på ett bra sätt och mottagande verksamhet känner sig ibland bättre rustade men oftast på ett ganska diffust vis. Den vanligaste känslan hos mottagande verksamhet är en mild eller måttlig oro inför hur det ska bli för verksamheten och barnet i den nya verksamheten. Beslut tas sällan på överlämningsmöten. Det verkliga arbetet kring att få det bra för barnet i den nya verksamheten inleds ofta när barnet faktiskt börjat, vilket ofta är för sent.

**Intervju med skolpsykolog – anpassad grundskola**

Psykologen beskriver situationen på en anpassad grundskola där stöd från förvaltningen (centrala elevhälsan och psykologsektionen) problematiseras. Aktuell skola fick inför skolstart besked att de skulle starta verksamhet för anpassad grundskola lågstadiet med fem elever inskrivna i verksamheten. Personal är nytillsatt, med varierad erfarenhet i arbete med elevgruppen. Anpassning av lokaler och inköp av hjälpmedel och pedagogiskt material har behövt göras skyndsamt, då skolan tidigare inte har haft elever i anpassad grundskola för lågstadiet på tidig utvecklingsnivå med omsorgsbehov vid t.ex. toalettbesök.

Psykologen arbetar tillsammans med skolledning för att kartlägga personalens behov av utbildningsinsatser och handledning. Psykologen har inte tillgång till de psykologbedömningar som ligger till grund för mottagandet i anpassad grundskola och har således inte tillgång till psykologisk information som kan vara till gagn för planering av elevens undervisningssituation .

## Analys

Risken att elever placeras i felaktig skolform och därför behöver göra flera skolbyten under sina första skolår beror främst på två faktorer:

1. Idag är anpassade grundskolan 9-årig och har ingen egen förskoleklass

2. För att eleven ska vara färdigutredd och ha de fyra underlagen inför ansökan och mottagande i anpassad grundskola, behöver regionen utföra den psykologiska och medicinska bedömningen, då kommunen inte har vårdansvar för barn innan skolstart.

Från och med hösten 2028 kommer både grundskola och anpassad grundskola att vara 10-årig, vilket gör att elever på tidig utvecklingsnivå med diagnostiserad IF kan börja direkt i anpassad grundskola åk 1. Detta riskmoment kommer således att försvinna. Det kvarstår dock att barnen måste ha en psykologisk och medicinsk bedömning, som visar att de har diagnos IF.

Utifrån resultatet av rektorsenkäten framkommer att det finns en god vilja att ta emot alla elever i F-klass, men att rektorerna har svårt att möta och skapa goda utvecklings- och inlärningsmöjligheter för elever på tidig

utvecklingsnivå. Majoriteten av rektorer som tagit emot elever på tidig utvecklingsnivå, utan diagnos vid skolstart, beskriver detta som en stor utmaning. Endast ett fåtal rektorer upplever att de har väl fungerande strukturer och resurser för elevgruppen. Rektorerna poängterar att elever med tydliga tecken på IF bör få sin skolform prövad före eller i nära anslutning till skolstart, för att undvika onödiga skolbyten och skapa bättre förutsättningar för en trygg och ändamålsenlig skolgång. Statistik visar att det förra läsåret togs emot dubbelt så många elever i anpassad grundskola åk 1, vid höstterminen, jämfört med läsåret innan. Detta tyder på att fler barn är färdigutredda inför skolstart åk 1.

Rektorerna bedömer att det finns betydande riskfaktorer med att låta elever på tidig utvecklingsnivå börja i förskoleklass, framför att ha uppskjuten skolplikt och stanna kvar i förskolan. Risker de framför är försenad tillgång till stöd och skolform, upprepade misslyckanden som påverkar självkänsla och välmående, stress, utanförskap och utsatthet samt belastning att behöva byta miljö, personal och relationer efter skolstart.

De skyddsfaktorer som lyfts fram är främst kopplade till närhet till hemmet, befintliga kamratrelationer och möjlighet att avvakta i oklara ärenden. För elever där stödbehoven redan är väl kända, menar flera rektorer att mest gynnsamma lösningen är en direkt övergång från förskola till anpassad grundskola.

Rektorerna är övervägande nöjda med informationsöverföringen från förskolan. De beskriver dock fyra möjliga utvecklingsområden:

- tidigarelagd informationsöverföring för att möjliggöra planering och resursfördelning
- ökad likvärdighet mellan förskolorna vad det gäller innehåll och kvalitet i överlämningarna
- bättre kartläggningar och utredningar av elever före skolstart särskilt för barn med omfattande behov
- gemensam syn kring uppskjuten skolplikt, där skola och förskola i högre grad gör samstämmiga bedömningar utifrån barnets behov.

Vid intervju med samordnare Anpassad grundskola framkommer att samordnaren för barn i förskola och skola följer barnet och stödjer vårdnadshavare i övergången mellan förskolan och skolan. Samordnaren fungerar som stöd i kontakten mellan förskola, skola och habiliteringen. Allt fler elever utreds, efter att samordnaren hjälpt vårdnadshavare i kontakten med habiliteringen, vilket innebär att eleven har samtliga utredningar klara inför skolstart och kan skrivas in direkt i anpassad grundskola. Samordnaren har uppmärksammat ytterligare en risk kring de elever där vårdnadshavare beslutat att låta sitt barn börja i förskoleklass, framför att söka om uppskjuten skolplikt och stanna kvar i förskolan. När eleven börjar i F-klass, har skolan svårt att möta elevens behov och rektor förespråkar att eleven återgår till förskolan. Vid denna tidpunkt finns ofta inte elevens

tidigare plats kvar, utan eleven behöver då börja i annan grupp eller på annan förskola, vilket innebär ytterligare belastning för eleven.

I data från psykologsektionen framgår tecken på att överlämningskonferenserna kan ge en ökad stress för skolan, när det står klart att de ska ta emot elever som de upplever att de kommer att ha svårt att möta pedagogiskt i F-klassen. Skolan önskar ofta att de barnen utreds tidigt på hösten så att skolan kan ha möjlighet att söka resursskola inför i åk 1 om det framkommer att eleven inte har rätt till skolformen anpassad grundskola. Psykologsektionen utreder ca 30-35 F-skoleelever per läsår. Jämfört med hur det ser ut med IF-utredningar i andra årskurser är detta den åldersgrupp där flest utredningar görs. Psykologerna handleder också personalen i F-klass, så att de ska kunna möta elever på tidig utvecklingsnivå.

Rektorerna önskar att elever med tydliga behov av anpassad grundskola identifieras och placeras i rätt skolform så tidigt som möjligt. De understryker vikten av tidig dialog med vårdnadshavare, fokus på elevens samlade behov vid placering samt bättre samverkan mellan förskola, skola, elevhälsa och centrala funktioner. De önskar också att man vid skolplacering tar ökad hänsyn till mottagande skolors organisatoriska förutsättningar. Sammantaget uttrycker rektorerna en stark önskan om att minska antalet elever som behöver byta skolform efter skolstart och istället skapa förutsättningar för att eleven får rätt stöd i rätt miljö, från början. Denna önskan stämmer väl överens med syftet i denna riskbedömning, dvs att elever med icke-diagnostiserad intellektuell funktionsnedsättning placeras i rätt skolform i tid.

## Slutsatser

Fr o m höstterminen 2028 försvinner förskoleklassen och skolan blir 10-årig vilket innebär att samma regler gäller för anpassad grundskola som grundskola. För identifierad risk innebär detta att risken för elever som idag har tidigarelagd skolstart i syfte att kunna börja direkt i anpassad grundskola men därigenom missar ett skolår nu får en 10-årig skolgång.

För att bli mottagen i anpassad grundskola behövs fortsatt samtliga fyra bedömningsunderlag. Risken att det psykologiska och medicinska underlaget inte finns vid skolstart kvarstår utifrån fördelning av vårdgivaransvaret där det är olika vårdgivare för barn som går i förskola och barn som är inskrivna i grundskola/anpassad grundskola. Detta ansvar behöver överbryggas med hjälp av olika former av samverkan mellan förskola, skola och habilitering.

I skolor som ej har anpassad grundskola är det få rektorer som upplever att de har strukturer och resurser (personella och fysiska) att ta emot elever på tidig utvecklingsnivå i den ordinarie skolan (förskoleklass eller åk 1). De lyfter också fram risker med att elever behöver byta miljö, relationer till personal och klasskamrater när eleven efter skolstart mottas i anpassad grundskola. Flera rektorer önskar tidigare informationsöverföring från

förskolan kring dessa elever, för att bättre kunna planera och resursfördela inför elevens skolstart.

Utifrån granskningen ser förvaltningen ett behov av fortsatt samverkan med förskolan och habiliteringen såsom sker idag av samordnare anpassad grundskola. Psykologsektionen kommer också fortsätta samverkan med barn- och föräldrahälsopsykologerna. Barnen kommer fortsatt behöva vara färdigutredda inför skolstart vilket innebär behov av fortsatt samverkan med vårdgrannar kring psykologisk och medicinsk utredning.

I de fall då rektorerna får information från förskola att elev kan behöva anpassad grundskola men då underlag saknas kan det underlätta för eleven att börja på grundskola där det redan finns anpassad grundskola för att på så sätt minska belastningen vid eventuellt framtida övergång.

Psykologsektionen fortsätter systematisk kompetensutveckling med utredning av barn på tidig utvecklingsnivå samt stöd i form av handledning och utbildning till skolpersonal.

Beredningsakt är under uppbyggnad och kommer fortsatt stödja hanteringen.

För att stärka elevens förutsättningar behöver psykolog och eventuellt annan berörd elevhälsopersonal på anpassad grundskola tillgång till de bedömningar som ligger till grund för mottagande i anpassad grundskola. Detta görs genom att samtycke inhämtas från vårdnadshavare om att handlingarna från ansökan anpassad grundskola får läggas över i Prorenata elevakt, medicinsk journal samt psykologjournal i samband med att eleven tas emot i anpassad grundskola.

Rektorerna bedömer att de under detta läsår har ca 20 elever på tidig utvecklingsnivå som är placerade i förskoleklass. Skolorna föreslås få stöd från avdelning Stöd och utveckling i att organisera för de berörda elevernas lärande under sitt år i förskoleklass samtidigt som de genomgår en skolformsutredning. Om placering i GRA är aktuellt erbjuds de placering i och med starten av skolår 1. Denna hantering försvinner vid införandet av 10-årig grundskola ht2028.